

Asia: VN/7059/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (pysyvä oleskelulupa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että esitysluonnoksessa kuvatut tavoitteet, kotoutumiseen kannustaminen ja tulevaisuuden näkymien antaminen (s. 5), ovat kannatettavia. Varhaisessa vaiheessa saaduilla kohdennetuilla ja suunnitelmallisilla palveluilla voi olla merkittävä vaikutus siihen, miten yksilöt saadaan mukaan yhteiskunnan toimintaan. Nyt käsillä oleva esitysluonnos kohdistuu kotoutumiseen kannustamisen osalta yksilön itsensä vastuuseen, vaikka siinä tunnistetaan kotoutumiseen vahvasti liittyvä yhteiskunnan vastuu (s. 5). Lapsiasiavaltuutettu huomauttaakin, ettei esitysluonnoksessa tuoda esiin esimerkiksi kotoutumislakiin hiljattain ehdotettuja muutoksia, vaikka niillä on kiistämättä vaikutusta esitysluonnoksen tavoitteiden toteutumiseen. Lapset pysyvän oleskeluluvan hakijoina -otsikon alla huomioidaan kyllä se, että lapsen oleskeluluvan saamiseen vaikuttaa huoltajan kotoutuminen (s. 53), mutta siinä ei ole tuotu esiin kotoutumislain muutosten vaikutuksia kotoutumismahdollisuuksiin ja -palveluihin. Lapsiasiavaltuutettu suhtautui syksyllä 2024 antamissaan lausunnoissa hyvin varauksellisesti muutoksiin, joilla heikennettiin jo valmiiksi epäedullisessa asemassa olevien palveluja.(1)

On myönteistä, että esitysluonnokseen sisältyy selkeästi jäsenelty osio, jossa arvioidaan sen vaikutuksia lapsiin. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että lapsen edun arviointia on esitysluonnoksessa tuotu esiin. YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmissä Suomea koskevilla loppupäätelmissään vaatinut, että Suomi tehostaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että maahanmuuttajalapsen edun oikeusperiaate otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa maahanmuuttoa koskevilla päätöksissä ja menettelyissä. (2)

Esitysluonnoksessa tunnistetaan toisaalta tarve arvioida pysyvän tai pitkään oleskelleiden oleskeluluvan osalta myös lapsen etu (s. 101), mutta esitysluonnokseen sisältyy kuitenkin myös lapsiasiavaltuutetun huomion kiinnittävä väite siitä, kuinka lapsen etua ei tarvitsisi huomioida haettaessa pitkään oleskelleen oleskelulupaa (s. 17-18):

”Lapsen etua ja poikkeuksellisen painavaa syytä koskevat poikkeukset eivät myöskään sovellu pitkään oleskelleiden oleskelulupaan. Tämä liittyy pitkään oleskelleita koskevaan direktiiviin, jonka 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava kolmannen maan kansalaista osoittamaan, että hänellä on sekä itselleen että huollettavinaan oleville perheenjäsenille vakaat ja säännölliset varat. Jäsenvaltiot eivät siten voi myöntää pitkään oleskelleen oleskelulupia hakijoille, joiden toimeentulo ei ole turvattu.”

Lapsiasiavaltuutetulle jää jokseenkin epäselväksi, mihin perustuu, etteivät lapsen etua ja poikkeuksellisen painavaa syytä koskevat poikkeukset sovellu pitkään oleskelleiden oleskelulupaan. Väitteen perustelulle jatkovalmistelussa on painava tarve huomioiden seuraavat seikat. Kuten esitysluonnoksessakin on tuotu esiin (s. 105), Euroopan perusoikeuskirjan 24 artikla edellyttää YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan tavoin, että lapsen etu huomioidaan ensisijaisesti kaikissa lasta koskevissa viranomaisten toimissa. Perusoikeuskirja kuuluu EU:n perussopimusten tapaan primaarinormistoon, ja lapsiasiavaltuutetulle jää näin ollen epäselväksi, miksi direktiivissä käytetty sanamuoto katsotaan perusoikeuskirjassa säädettyä velvoittavammaksi. Esitysluonnoksessa on myös viitattu kyseisen direktiivin osalta ulkomaalaislain 39 §:ään (s. 26), jossa mahdollistetaan poikkeaminen toimeentuloedellytyksestä poikkeuksellisen painavan syyn tai lapsen edun perusteella. Ehdotetussa 56 d §:ssä tai voimassa olevassa 56 a §:ssä ei ole mainintaa siitä, ettei 39 § soveltuisi pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan myöntämisessä.

(1) Ks. esim: Lapsiasiavaltuutetun lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta, LAPS/105/2024, 24.10.2024 sekä lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 192/2024 vp), LAPS/141/2024, 25.11.2024.

(2) CRC/C/FIN/CO/5-6, kohta 39.

Vahtera Sonja
Lapsiasiavaltuutetun toimisto